

El guarà

(ALDC, VI, 1384. El guarà)

El guarà és l'“ase que es destina a ésser ajuntat a una egua” (DIEC). Per a una gran part dels significants cal consultar el mapa 854.

Guarà (s. XI; per a la doc. val., veg. Martines, 2012: 162-163), del gòtic *WRANS, presenta les var. *guaran* 94, 100, amb manteniment de la -n- etimològica; *gorà* 73, 74, 76-82, 92, 105, 109, per monoftongació; *ruc borà* 112, per equivalència acústica G = B; *ecorà* 86, monoftongació de *equarà* 86, per homonimització amb [ˈekwa] ‘egua’, com *ieguarà* 102 ho és amb el cast. *yegua*.

Semental (var. *simental* 138, 144, 147, 162, 165) és un der. de *sement* (< SEMĒNTIS ‘llavor’) i és alternativa el·líptica de *burro semental* 39, 44, 56, 154, 179, 181, 183, 190, *ruc semental* 51 (o *ruc de simental* 125), *ase semental* 75, *semental de burro* 158, així com de la var. morfològica *ruc sementer* 49 (o, simplement, *sementer* 55).

Una perífrasi pot al·ludir a l'acte de ‘posar-se el mascle damunt la femella’ (*burro per a cobrir* 156, *burro de córrer burres* 159) o al fet de ‘estar en zel’ (*burro de senyal* 22, *burro amb vena* 184, *ase de bram* 70-72).

El sema ‘que ha engendrat’ és present en *pare*, *ase pare* 83, 84, *ruc pare* 95, 107, *burro pare* 130, 180, 182, 187, *ruc per a pare* 133 (o *per a pare* 129), *burro pa pare* 185 (o *pa pare* 171); *ruc padre* 114, 121, *burro padre* 58, 61 (o *padre* 129, 177);

burro parero 144, 146,

149, 150 (o *parero*);

burro pa paretxar

163; *cappare* 135,

143, 145, 147.

Granyó 45 (var. *granyon* 15) és manlleu al cast. *garaanón* (< germ. WRANJO, -ONS).

Relacionats amb el “servei de compra i cria dels cavalls destinats a remuntar la cavalleria d'una institució, d'un exèrcit” (DIEC) es troben *burro de (la) remunta*, *burro per remunta* 24, *ruc de (la) remunta* 17, 33, 38, 41, 90, 101, 103, 119, 126, *pa la remunta* 120; *burro de munta* 6, 10, 12, 19, *ruc de munta* 86, 88, 92, 117; *burro de remonta* 35, 42, 142, 153, 159, *ruc de remonta* 89, 91, 96, 98, 99, 107, 128, *somero de remonta* 100, *de remonta* 64 o *remonta* 47; *ruc de munta* 93. *Parada* “corral on hi ha els cavalls o rucs destinats a cobrir les egües i someres” (DCVB), en els sintagmes *burro de parada* 87, 130, 142, 183, *ruc de (la) parada* 105, 110, 111, 113, 116, *somer de parada* 106, constitueix un manlleu al cast.

Tenen a veure amb la funció reproductora *burro mascle* 39 (o, simplement, *mascle* 53, 147, 173), *molendo mascle* 85, el castellanisme *matxo* 95; *ruc llaverer* 27 (o, simplement, *llaverer* 44), *burro de llavor* 28, 54, *ruc de llavor* 57 (< LABOREM); *burro de recia* 25, adaptat, potser festivament, en *ruc de recreio* 40; *burro eugasser* 44 i *burro eugosser* 67 (< *eguasser* × *eugasser*), per portar a les egües.

La idea de ‘no sanat’ és present en *ruc enter* 121 (o, simplement, *enter*), *burro entirt* 5, 8, 11; *burro sencer* 151, *burro san[θ]er* 132.

Alguna vegada s'ha registrat el genèric *burro* 13, 14, 29, 157 i el gal·licisme *atalun* 4 (< fr. *étalon*).

Triat 44 es refereix a l'ase, “alt i ferm”, escollit per fecundar les egües o someres.

Totes les àrees són de distribució semblant; només *guarà*, de doc. ben antiga, s'ha mantingut en mall. i eiv., així com en algunes poblacions nord-occ.

Són mots normatius *ase eguasser*, *ruc eguasser*, *llaverer*, *semental*, des del DG₁, 1932.

